

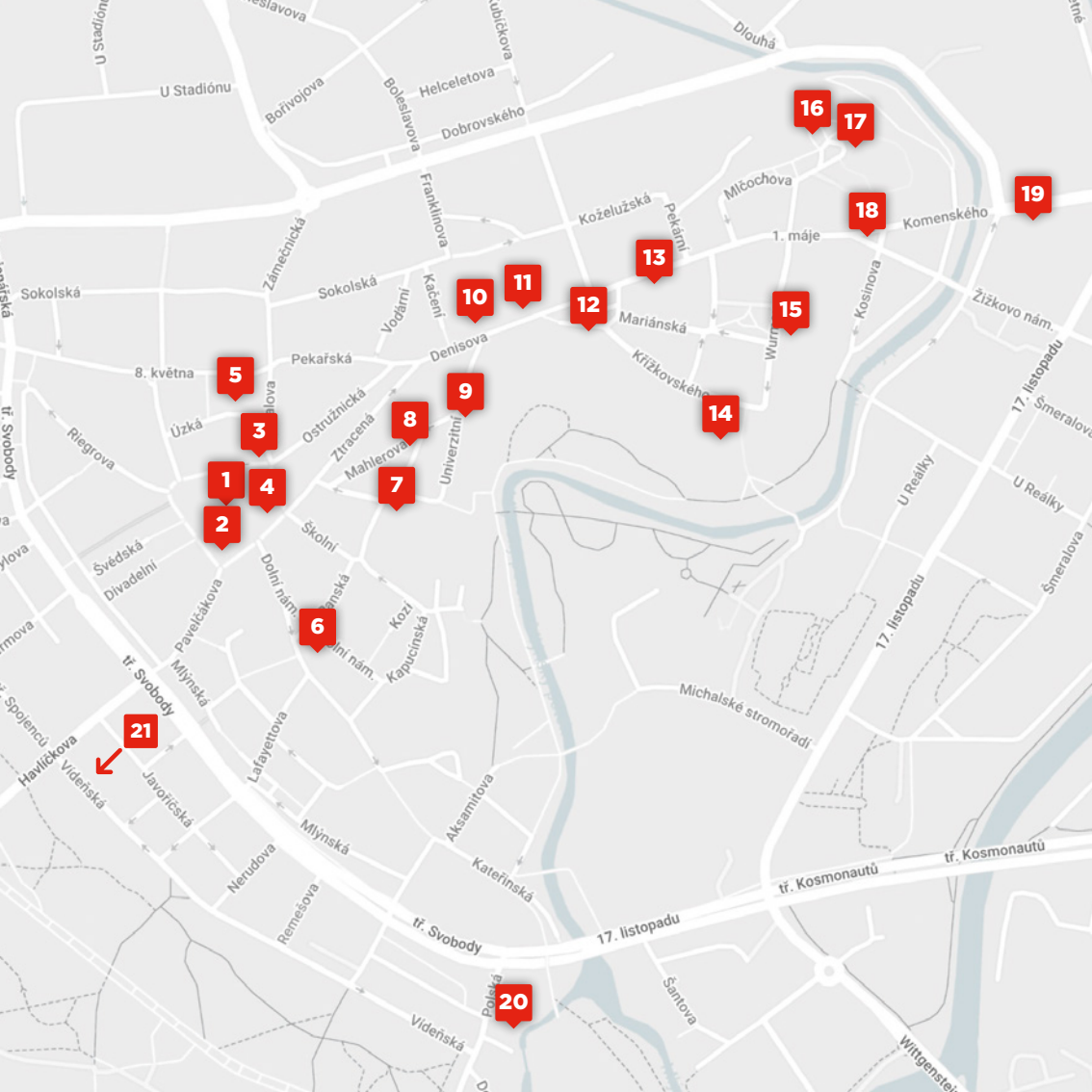

WITAMY
NA FISZKACU

OLOMOUC

Polskie ślady w Ołomuńcu

U Stadionu
Bořivojova
Helceletova
Dobrovského
Božslavova
Dubčická
Dlouhá
Zámečnická
Sokolská
Franzkaplanova
Koželužská
Pekárni
Mičochova
1. máje
Komenského
Žižkovo nám.
Sokolská
Vodárni
Kačenin
Derisova
Křížkovského
Wurm
Kosinova
17. listopadu
U Realky
Smeralova
U Realky
Smeralova
8. května
Pekařská
Úzka
Ostružnická
Zvaceňá
Mahlerova
Univerzitní
Školní
Dolní nám.
Kozí
Kapucínská
Pavelčáková
Mlýnská
Lafajetova
Mlýnská
Nerudova
Remesova
Aksamitova
Kateřinská
17. listopadu
Michalské stromohadi
U Realky
U Realky
Smeralova
Smeralova
17. listopadu
tř. Svobody
Havlíčková
Vítězná
Javorůvská
Mlýnská
tř. Svobody
17. listopadu
tř. Kosmonautů
tř. Kosmonautů
Vítězná
Polná
Santova
Wittgenstei

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21

POLSKIE ŚLADY W OŁOMUŃCU

1. Herby na ratuszu
2. Fontanna z żółciem
3. Tablica pamiątkowa Jana III Sobieskiego
4. W Ołomuńcu na Fiszplacu
5. Kościół św. Maurycego
6. Fontanna Neptuna
7. Kościół św. Michała
8. Kaplica św. Jana Sarkandra
9. Kolegium jezuickie
10. Mural Marii Skłodowskiej-Curie
11. Muzeum sztuki nowoczesnej
12. Tablica pamiątkowa Hugona Kołłątaja
13. Hospoda U Musea, czyli Ponorka
14. Polonistyka na Uniwersytecie Palackiego
15. Pałac Arcybiskupi
16. Muzeum Archidiecezjalne
17. Katedra św. Wacława
18. Dzielnica katedralna
19. Kamienica Václava Buriana
20. Willa na silosie
21. Twierdza Tafelberg
(poza zasięgiem mapy)
22. Bazylika na Świętym Kopeczku
(poza zasięgiem mapy)

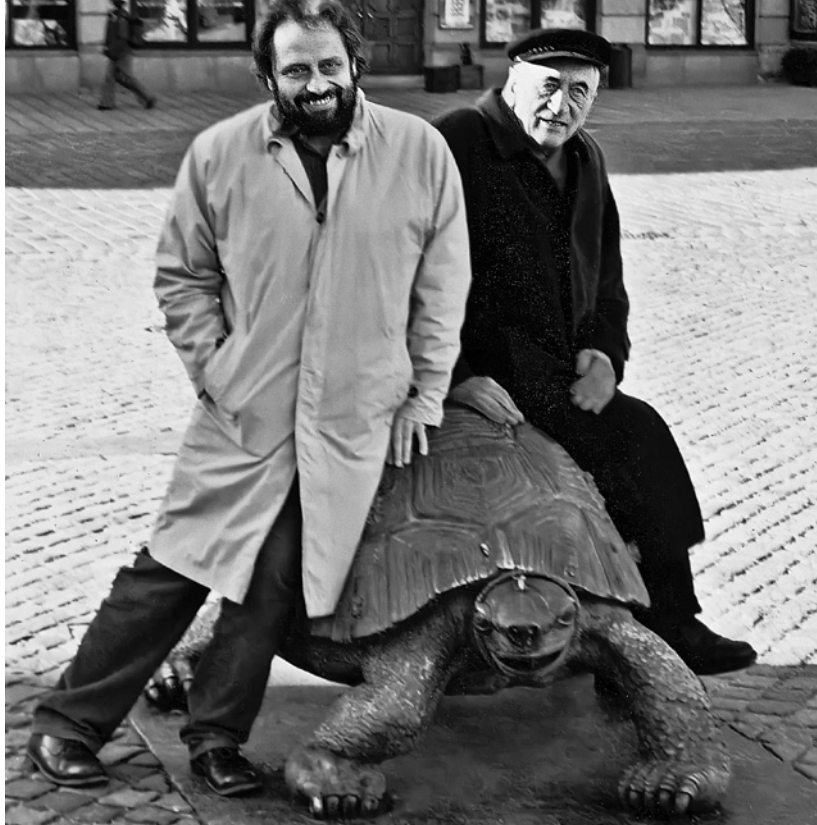
Polskie ślady w Ołomuńcu

Herby na ratuszu

Horní náměstí

Sale reprezentacyjne magistratu miasta Ołomuńca znajdują się na pierwszym piętrze ratusza na Rynku Górnym. Od strony północnej i południowej prowadzą do nich okazałe schody dekorowane godłami ziem historycznie związanych z Morawami. Południowe schody nad oficjalnym wejściem do ratusza wieńczy heraldyczna galeria czeskiego króla Władysława II Jagiellończyka, której centralnym godłem jest orzeł biały dynastii Jagiellonów. Późnogotyckie płaskorzeźby powstały około 1490 r. Władze miejskie gościły w ratuszu także Lecha Wałęsę, który stał się pierwszym zagranicznym prezydentem przybywającym z wizytą do Ołomuńca. Miało to miejsce w styczniu 1995 r., w ostatnim roku jego kadencji.

Fontanna z żółwiem

Horní náměstí

Kiedy Tadeusz Mazowiecki zobaczył fontannę Ariona na Rynku Górnym i stojącego obok niej żółwia, kazał zrobić sobie zdjęcie na pamiątkę. Polityka bowiem utożsamiono z żółwiem w „Polskim zoo”, popularnym telewizyjnym programie satyrycznym

z początku lat 90. Mazowiecki przybył do Ołomuńca w 2004 r., żeby przyjąć nagrodę „Pelikan” za wkład w kulturę polityczną i dialog obywatelski. Fontanna Ariona to – z przymrużeniem oka – pierwszy pomnik tego wybitnego intelektualisty i pierwszego demokratycznego premiera Polski po 1989 r.

3 Tablica pamiątkowa Jana III Sobieskiego

Horní náměstí 9

Tablica pamiątkowa na ścianie pałacu Dietrichsteinów przypomina, że polski król Jan III Sobieski spędził tu noc z 26 na 27 sierpnia 1683 r. w drodze do Wiednia, gdzie słynnie rozgromił armię Imperium Osmańskiego. W Ołomuńcu powitano go z wielkimi honorami i aż trzema salwami. W liście do swojej żony Marysieńki król napisał, że musiał w Ołomuńcu przyjąć tyle delegacji, jak gdyby jechał na wesele, a nie na wojnę. Skarżył się także na bicie ratuszowych kurantów, które nie dały mu zasnąć. Jeśli chcielibyśmy odbyć spacer śladami króla, powinniśmy obejrzeć nie tylko przeklinany zegar astronomiczny, lecz odwiedzić również Pałac Biskupi, Kolegium Jezuickie i złożyć hołd relikwiom św. Jana Sarkandra. Ci, którzy mają bogatą wyobraźnię, mogą sobie również uzmysłowić uroczystą salwę rozentuzjasmowanych mieszczan, którzy witali Sobieskiego, gdy ten przejeżdżał ulicą Ostrużnicką.

4 W Ołomuńcu na Fiszplacu

Horní náměstí

W Ołomuńcu na Fiszplacu/gdym na warcie k**** stał/gdym na warcie k**** stał/wszyscy mi się k**** dziwowali/sam się cesarz k**** śmiał! Targ rybny, co prawda, na przestrzeni wieków kilkakrotnie zmieniał swoje położenie, jednak w XIX wieku, z którego prawdopodobnie pochodzi słynna sprośna piosenka żołnierska, znajdował się w północnej części Rynku Górnego, w okolicach fontanny „śmiejącego się” Juliusza Cezara. Fiszplac bardzo chciał zobaczyć na własne oczy geniusz absurdu, pisarz Sławomir Mrożek, który w tym celu specjalnie zatrzymał się w Ołomuńcu po drodze z praskiego Festiwalu pisarzy w 1999 r. Na Rynku Górnym został uroczystie przywitany przez studentów polonistyki z transparentem „Witamy na Fiszplacu”.

5 Kościół św. Maurycego

Ul. 8. května 15

Kościół św. Maurycego jest z pewnością jednym z wielu miejsc, gdzie można znaleźć dzieła sztuki upamiętniające św. Jana Sarkandra. W tym pięknym gotyckim wnętrzu jest ich zadziwiająco dużo: naturalnej wielkości polichromowany posąg Sarkandra, który znajduje się pod filarem w nawie głównej, dwie figury przedstawiające świętego – stojące przy ołtarzach św. Anny i św. Jana Nepomucena, a w dodatku wizerunek tego męczennika w oknie prezbiterium. Wyjątkowe są również organy, przepiękny barokowy instrument wrocławskiego organmistrza Michała Englera. Instrument ten jest największym w kraju i jednym z największych w Europie Środkowej – posiada aż 2361 piszczałek. U uruchomione zostały 22 września 1745 r. i nazwano je królową morawskich organów.

6 Fontanna Neptuna

Dolní náměstí

Do wyrzeźbienia najstarszej barokowej fontanny zaproszono do Ołomuńca artystę Michała Mandíka pochodzącego z miasta, gdzie podobno rzeźbią najlepszych Neptunów w Europie, czyli z Gdańska. Tak samo jak gdański Neptun, ołomuniecki bóg mórz trzyma swój trójząb skierowany w stronę wód, chroniąc tym miasto przed powodzią. W 1687 r., cztery lata po Neptunie, Mandík wyrzeźbił dla Ołomuńca drugą fontannę, tym razem poświęconą ubóstwionemu herosowi Herkulesowi, która stała na Rynku Górnym naprzeciwko zegara astronomicznego. Historycy sztuki uważają, że tym razem Mandík jeszcze wyraźniej czerpał inspirację z gdańskiej rzeźby Neptuna, którą znał dobrze z czasów młodości. Figury o niemal identycznej kompozycji różnią się atrybutami (maczuga, orlica morawska pod pachą) i nieco pruderyjnym przyodzianiem Herkulesa w lwią skórę.

7 Kościół św. Michała

Žerotínovo náměstí

To cudo morawskiego baroku skrywa w swoim wnętrzu nie tylko kopię Ostatniej wieczerzy Leonarda da Vinci (na suficie nad ołtarzem głównym), lecz także „polski“ ołtarz boczny (drugi od wejścia po lewej). Umieszczone na nim rzeźby śląskich świętych Czesława i Jacka towarzyszyły niegdyś obrazowi Czarnej Madonny Częstochowskiej, który w XIX wieku zastąpiono wizerunkiem Jana Sarkandra. Przez jakiś czas właśnie w tym ołtarzu przechowywano bowiem jego relikwie, zanim przeniesiono je do katedry św. Wacława. W sezonie turystycznym udostępnione są także ościenne krużganki dawnego klasztoru dominikanów, z których można wejść po schodach na gotycką dzwonnicy. Z czterech nowych dzwonów najmniejszy jest dzwon św. Jan Sarkander ważący „jedynie“ 600 kilogramów.

8 Kaplica św. Jana Sarkandra *Ul. Mahlerova*

Jan Sarkander urodził się w 1576 r. w Skoczowie na Górnym Śląsku. Po śmierci ojca rodzina przeniósła się na Morawy. Po święceniach kapłańskich pracował w kilku parafiach na Morawach, m.in. w Holeszowie. Po podróży do Krakowa i Częstochowy został oskarżony o szpiegostwo, a kiedy „jego” Holeszów został oszczędzony podczas najazdów lisowczyków, podejrzania się nasiliły. Ksiądz Jan Sarkander został schwytany, przesłuchiwany i torturowany. Zmarł 17 marca 1620 r. w Ołomuńcu. Popularność Sarkandra, uważanego już przez współczesnych za męczennika, sprawiła, że mimo obowiązującego zakazu ludzie umieszczali jego obrazy i statuetki w kaplicach, a miejsce jego śmierci, z do dziś zachowanym narzędziem tortur, zmieniono w kaplicę. Dopiero w 1859 r. został beatyfikowany przez papieża Piusa IX, a w 1995 r. Jan Paweł II ogłosił go świętym.

9 Kolegium jezuickie

Ul. Univerzitní 3

Kiedy król Polski Jan III Sobieski w sierpniu 1683 r. odwiedził Olomuniec, napisał w jednym z listów, że olomuniecki pałac biskupi oraz gmachy Jezuitów dzięki swojej okazałości śmiało mogłyby stać w samym środku Rzymu, a towarzyszący mu w podróży do bitwy pod Wiedniem hetman wielki koronny Stanisław książę Jabłonowski podczas wizyty w konwikcie wyraził życzenie, żeby jego synowie mogli tu studiować. Drugi najstarszy na ziemiach czeskich uniwersytet został założony przez zakon jezuicki w 1573 r. i stał się miejscem kształcenia studentów z całej Europy, w tym z Polski. Od początku Polacy stanowili trzecią najliczniejszą grupę po Morawianach i Ślązakach, czasami liczniejszą od studentów z Czech. Należał do nich też Jan Sarkander. Obecnie gmach dawnego konwiktu mieści artystyczne kierunki studiów Uniwersytetu Palackiego.

10 Mural Marii Skłodowskiej-Curie

Ul. Denisova 35

Mural, stworzony przez artystę Dalibora Vybírala (pseudonim Oliver Heller), powstał w 2018 r. w ramach festiwalu filmów naukowych AFO. Według organizatorów festiwalu Maria Skłodowska-Curie symbolizuje postęp naukowy, racjonalność i obecność kobiet w nauce. Praca wynosi około siedmiu metrów, a jej realizacja zajęła trzy dni. Tak samo jak sąsiedni „Król selfie” z 2015 r. ma charakter tymczasowy. Na działce obok planowany jest bowiem nowy gmach Muzeum Sztuki Nowoczesnej.

Muzeum sztuki nowoczesnej

Ul. Denisova 47

To muzeum słynie z długoletniej współpracy z krajami Europy Środkowej, w tym Polski. W jego stałej ekspozycji można obejrzeć słynnych „12 postaci siedzących” Magdaleny Abakanowicz i wiele innych prac artystów i artystek z Polski, w tym Tadeusza Kantora, Kazimierza Mikulskiego, Wilhelma Sasnała. W muzeum prezentowano wielkie wystawy na temat polskiej awangardy i powojennej abstrakcji, designu, książki artystycznej i fotografii. Poza tym muzeum należy do organizatorów poetyckiej Nagrody Václava Buriana, w której co roku uczestniczą poeci i poetki z Polski. Muzeum jest swoistą ambasadą polskiej kultury w Ołomuńcu.

12 Tablica pamiątkowa Hugona Kołłątaja

Náměstí Republiky 4

Hugo Stumberg Kołłątaj (1750–1812), polski ksiądz, reformator, rektor Akademii Krakowskiej, uczestnik powstania Kościuszkowskiego i bohater walki o niepodległość, był w Ołomuńcu więziony w latach 1794–1795 i 1798–1802. Swój pobyt wspominał następująco: „Minął rok, odkąd zostałem przeniesiony do Ołomuńca i po raz pierwszy znalazłem się w więzieniu. Trudno byłoby zapomnieć o tej niezapomnianej zmianie w moim życiu. Nie wiedziałem bowiem, co robić przez cały dzień, tak bardzo byłem smutny z siebie, a jeszcze smutniejszy z powodu przedłużającej się niewoli, a przede wszystkim z powodu silnego bólu podagry, który dręczył mnie od ponad miesiąca”. Przymusowy pobyt w fortecy ołomunieckiej miał też pozytywne skutki – H. Kołłątaj napisał tutaj swoje najważniejsze historyczne, filozoficzne i polityczne dzieła, opublikowane później w kilku opastych tomach.

13 Hospoda U Musea, czyli Ponorka

Ul. 1. máje 8

„Siedzieliśmy w gospodzie, w kłębach dymu, pomiędzy pocziwym statecznym bruchowiem starszych bywalców, które mieszało się ze sprężystością i seksapilem młodszych. Pałił jednego za drugim. Mówił wiele rzeczy, bardzo demokratycznych i uniowolnościowatych, był jak Michnik i Havel razem wzięci. Miał pieska, sympatycznego pogryzacza, który przez cały czas kręcił się pod stołem”. W ten sposób Ziemowit Szczerek opisał w swojej książce Międzymorze poetę Václava Buriana, który zwykł przesiadywać godzinami przy piwie w kultowej knajpie Ponorka, pałać papierosy i czytając aktualne wydanie „Tygodnika Powszechnego”. Tu przyjmował swoich licznych przyjaciół z Polski, wśród nich: Ryszarda Krynickiego, Ewę Lipską, Leszka Engelkinga, Adama Michnika, Andrzeja Stasiuka, Monikę Sznajdermann, Tadeusza Mazowieckiego i wielu innych.

14 Polonistyka na Uniwersytecie Palackiego *Ul. Křížkovského 10*

Nauczanie języka polskiego na uniwersytecie rozpoczęto w 1947 r. i aktualnie można tu studiować filologię polską na poziomie licencjackim, magisterskim i doktorskim. Sama polonistyka obecnie ma swoje sale na najwyższym piętrze dawniejszej dziewczęcej szkoły Elisabethinum (nazwano ją tak ku czci cesarzowej Sisi), ale warto tu też zajrzeć choćby ze względu na przyjemny zielony dziedziniec z fontanną, ławkami i poobserwować studenckie życie. Polecamy też przejść przez wąską furtkę pomiędzy budynkami Křížkovského 10 i 12 prowadzącą do uroczych barokowych ogrodów na murach obronnych ołomunieckiej starówki. Właśnie tu – oprócz Ponorki – miejscowi poloniści przesiadują najchętniej.

15 Pałac Arcybiskupów

Ul. Wurmova 9

Papież Jan Paweł II nocował w siedzibie metropolity Moraw podczas swojej wizyty w 1995 r. Były jednak też czasy, kiedy żaden kościelny dygnitarz nie czuł się w tym pałacu bezpiecznie. W połowie XVI wieku grasował w nim bowiem truciciel, którego ofiarą padło aż czterech biskupów. Polak Jan Philopon Dambrowski, urodzony w Strykowie pod Łodzią, w 1577 r. został dziekanem ołomunieckiej kapituły. Pragnąc lukratywnego stanowiska biskupa kanonik nie wahał się zatruć wszystkich, którzy stali na przeszkodzie jego ambicjom. W ciągu sześciu lat umarło w męczarniach czterech biskupów i kilku kanoników, kandydatów na biskupa. Dopiero dzięki temu, że znalazł się świadek naoczny zbrodni, w końcu Dambrowskiego zatrzymano i po jego przyznaniu się skazano na ścięcie.

16 Muzeum Archidiecezjalne *Václavské náměstí 811*

Pomysłodawcą muzeum był papież Jan Paweł II, który podczas swojej wizyty w Ołomuńcu zasugerował udostępnienie wspaniałych zbiorów kościelnych publiczności. Muzeum otwarto w 2006 r. w budynkach dawniejszego dziekanatu kapituły św. Wacława. W jego wspaniałych wnętrzach nocował przez kilka dni noblista Czesław Miłosz (1993), a kilka stuleci wcześniej – Wolfgang Amadeusz Mozart z rodziną (1767). Jeszcze wcześniej w budynku kapituły zatrzymał się na noc podczas swojej wyprawy na buntujących się Polaków Wacław III – król Czech i Węgier oraz niekoronowany król Polski. Szesnastoletniego, ostatniego władcę z dynastii Przemyślidów 4 sierpnia 1306 r. w tym miejscu zadźgano sztyletem, co upamiętnia tablica pamiątkowa, umiejscowiona po lewej stronie dziedzińca.

17 **Katedra św. Wacława**

Václavské náměstí

Najważniejszy obiekt sakralny Moraw był powiązany z polską historią i kulturą już od XVI wieku, gdy powstała kaplica św. Stanisława ze Szczepanowa (ostatnia po prawej stronie od wejścia). W jej pobliżu zbudowano później nowogotycki ołtarz św. Jana Sarkandra, na którym, oprócz figury świętego, znajduje się pozłacany relikwiarz z częścią jego szczątków, a na górze, w sześciokątnej kryształowej szkatułce, przechowywana jest jego czaszka. W 2022 r. powiązanie katedry z Polską zostało przypieczętowane poprzez uroczyste złożenie w tym miejscu relikwii św. Jana Pawła II (odwiedził ją osobiście w 1995 r.) oraz relikwii św. Adama Chmielowskiego. W przypadku św. Jana Pawła II jest to tkanina nasączona jego krwią, a w przypadku św. Adama Chmielowskiego – fragmenty kości. Obie relikwie znajdują się w kaplicy św. Stanisława.

18 Dzielnica katedralna

Ul. Komenského 1

Dzielnica katedralna uchodziła pod koniec XIX wieku za najbardziej prestiżowy adres w mieście. W dobrym tonie było wynajmowanie tu wygodnych luksusowych mieszkań przez członków austriackiej szlachty, oficerów wojska i wyższych urzędników państwowych. Należał do nich także naczelny radca górniczy i ekspert od katastrof górniczych Dr Edmund Ried, urodzony w rodzinie szachtmajstra kopalni soli kamiennej w Wieliczce pod Krakowem. W mieszkaniu na pierwszym piętrze często gościł także jego kuzyn Mieczysław Kazrlik, będący w Wieliczce lekarzem zakładowym.

19 Kamienica Václava Buriana

Ul. Komenského 10

Tu mieszkał największy wśród Ołomuńczan przyjaciel Polski i Polaków – poeta, dziennikarz i tłumacz Václav Burian (1959–2014). Polskiego uczył się czytając i tłumacząc teksty noblisty Czesława Miłosza drukowane w nielegalnym drugim obiegu. Polonistykę mógł studiować dopiero po upadku komunizmu. Poetka Ewa Lipska w swojej powieści Sefer wspominała o nim tak: „Bywałam potem często w pięknym Olomouci, gdzie zachwycała mnie resztką przeszłości w starannie odnowionych zabytkach i w okrzykach mojego przyjaciela Vaška: »Oddali mi kamienicę! Teraz możesz u mnie zamieszkać!«. Zamieszkali liczni (choć na parę dni), a z wizytą przybył w 1993 r. także Czesław Miłosz, otrzymując w prezencie czeski rękopis Miasta bez imienia z 1988 r.

pc Willa na silosie

ul. Polska 7

Ekstrawagancki apartament na szczycie wieżowego magazynu zboża został zaprojektowany w 2004 r. przez polskiego architekta Szymona Rozwałkę, we współpracy z ołomunieckim kolegą Tomášem Pejkiem. Klient poprosił architektów o adaptację nieużywanego silosu z 1941 r. Okazało się jednak, że ze względów technicznych o wiele lepszym rozwiązaniem będzie dodanie i umieszczenie na jego dachu białego mieszkalnego „pudełka”. Prace ukończono w 2007 r. i od tego czasu komfortowa willa o powierzchni 320 m² przyciąga uwagę swoją ekskluzywną nieziemskością. Biuro pochodzącego ze Szczecina architekta Rozwałki obecnie rozwija swoją działalność na terenie obu krajów, Czech i Polski.

Twierdza Tafelberg

Ul. Za Nemocnicí, budynek XQ

Wzgórze Tabulový vrch z twierdzą Tafelberg to miejsce, w którym po powstaniu styczniowym internowano ponad 800 Polaków-powstańców, w tym młodego studenta Adama Chmielowskiego, znanego później jako św. Albert Chmielowski lub św. Brat Albert. Został on przewieziony do Ołomuńca w kwietniu 1863 r. „Gazeta Lwowska” relacjonowała sytuację w następujący sposób: „Oddział Polaków próbował uciec, ale w większości zostali złapani i sprowadzeni z powrotem. Ze względu na częste ucieczki i plany ucieczek zastosowano bardziej rygorystyczne środki nadzoru”. Dzięki pomocy miejscowego proboszcza Adamowi Chmielowskiemu jednak udało się uciec i dołączyć ponownie do walk powstańczych. Zabytkowa twierdza Tafelberg to jeden z wielu ciekawych elementów obronnych fortyfikacji ołomunieckiej, znajdujący się obecnie na terenie szpitala uniwersyteckiego.

Bazylika na Świątym Kopczech

Návrší Jana Pavla II.

Papież Jan Paweł II odwiedził Otomuniec w maju 1995 r. Ogłosił tu świętymi Jana Sarkandra i Zdzisławę z Lemberku, odprawił mszę na lotnisku w dzielnicy Neředín, zwiedził katedrę św. Wacława, następnie udał się na Svatý Kopeček, gdzie przed sanktuarium Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny odbyło się spotkanie z młodzieżą. Według wspomnień kard. Stanisława Dziwisza, papież często przywoływał powiedzenie, które skandowali wtedy młodzi ludzie, a w Watykanie podobno nauczyli się go wszyscy: „Svatý Kopeček plný je tvých oveček!”. To właśnie Ojciec Święty podwyższył sanktuarium do rangi bazyliki mniejszej. Na jej elewacji została umieszczona tablica upamiętniająca wizytę papieża, a w jej wnętrzu (od 2015 r.) znajduje się relikwia Jana Pawła II – kropla krwi.

Polskie ślady w Olomouci

Teksty: Jan Jeništa, Michaela Zormanová

Zdjęcia: D. Peřina, L. Peřina, T. Tichák, archiwum UP i MMO

Opracowanie graficzne: Dalibor Peřina

Wydawca: Univerzita Palackého v Olomouci,
Statutární město Olomouc, oddělení zahraničních vztahů
OLOMOUC 2022

OLOMOUC

Univerzita Palackého
v Olomouci